

Margrét Pála Ólafsdóttir: Direktør for Hjallipædagogikken.

En omdefinering af femininitet og maskulinitet med børn i alderen 18 måneder til 9 år

Hjallipædagogikken; piger og drenge i børnehave og grundskole

I det tyvende århundredes kvindekamp, både i den første og den anden bølge af feminismen, opfordredes kvinder til at revidere deres kønsrolle. Resultatet blev at vi styrkede vores egen handlekraft og søgte ud af hjemmet og ind på den offentlige arena. Vi har endnu langt igen før ligestilling vil være opnået, længere end mange tør at se i øjnene, men vi har dog påbegyndt bevægelsen derhen imod, og til trods for bagslag og midlertidig stagnation er der ingen, der kan fratage os den omdefinering af kvindelighed, der er påbegyndt. Mænd har ganske vist ikke været så ivrige efter at omdefinere deres maskulinitet, selv om de er begyndt at påtage sig en del af ansvaret i hjemmet, og i det store og hele er deres kønsrolle den samme som den har været hidtil. Verden har derfor ikke bare brug for en ny femininitet men også en ny maskulinitet, og jeg mener her ikke en omdefinering som følge af '68-revolutionen, hvor målet nærmest var at gøre kvinder og mænd kønsløse, så alle kunne være mest "ens". Vi behøver tvært imod at finde en ny retning, hvor begge køns kultur og særstilling vil blive anerkendt men hvor også en ny evne vil udvikles, hvor såvel femininitet som maskulinitet vil få en ny og anden betydning.

Nogle vil uden tvivl mene, at dette er tomme ord og bare endnu en kliché om metoder til at opnå ligestilling mellem kvinder og mænd. Men dette er ikke teori men derimod konklusionen af 20 års forsøgsundervisning som jeg og mine medarbejdere har udført i de børnehaver og grundskoler, som vi driver. Det drejer sig i dag om 13 institutioner med 1200 elever i alderen 18 måneder til 9 år. Vort mål med driften af Hjallipædagogikken er meget enkel: vi vil ændre verden. Og hvor er mere naturligt at begynde end med børnene ?

Børns kønsidentitet formes for en stor del i et-års alderen. Dette faktum glemmer vi ofte i vores iver efter at indføre ændringer i retning af ligestilling – og bliver så hver gang skuffet over, hvor langsomt det går. For mig at se ligger den eneste farbare vej ganske enkelt gennem opdragelsen, og der ligger derfor en enorm forpligtelse hos familierne og hjemmene til at være et forbillede for varierede muligheder for såvel drenge som piger. Desværre viser unge forældre sig at være ret så traditionelle i deres roller, og her træder så næste opdragelsesfaktor ind, som vil sige os, børnehave- og grundskolemedarbejderne, som arbejder med børnene, mens de endnu er mindst prægede.

Hjallipædagogikken bygges på denne enkle ideologi om ændringer gennem opdragelse. Allerede fra 18 måneders alderen er børnene hos os i kønsopdelte afdelinger, og denne ordning beholder vi til 9-års alderen. Vore skoler omfatter endnu ikke de ældre aldersgrupper – men den tid skal nok komme. ☺

Det kønsopdelte arbejde sikrer at både piger og drenge vil få ubeskåret opmærksomhed fra læreren og ubeskåret tid til at udtrykke sig. De vil hver for sig få den samme opmuntring til fremskridt og samme eller sammenligneligt areal til aktiviteter såvel indendørs som udendørs. Alle undersøgelser fra de seneste årtier viser, at konstant og lovbehaftet samvær af de to kønsgrupper i traditionelle aktiviteter støtter vedligeholdelsen af de gamle kønsroller: Pigerne venter på sidelinjen uden at få opmærksomhed og får herigennem øvelse i den passive rolle, mens drengene optager både opmærksomhed og plads men dog altid med negative fortegn, som nedbryder deres indlæringsmæssige identitet. Kønsopdelingen løser dette problem allerede den første dag.

Det kønsopdelte arbejde bevirker også, at begge kønnene får mulighed for at øve nye evner, de evner som sædvanligvis tilhører det andet køn. Drengene øver sig i omsorg for sine venner og tager ansvar for kommunikation, og pigerne begynder at tage mere plads og give mere lyd. I samme øjeblik som det andet køn er uden for synsvidde, ses disse vigtige ændringer på opførsel og holdning. En af mine mange yndlingserindringer fra den første pige-gruppe handler netop om at tillade sig selv at tage den plads, man behøver: Pigerne havde ikke rigtigt villet vælge legerummet, fordi der kun var madrasser og puder, borde og stole. Vi havde ikke – og har ikke – traditionelt legetøj, da det har en meget tydelig kønsreference, men endelig fandt de ud af, at for at kunne lege deres elskede far-mor-og-børn leg, kunne de bygge hus og senge og komfurer af puderne. Selvfølgelig er dette kvindekultur men legeværelset er dog skabt og bygget fuldstændig af børnene selv, i stedet for de små plast-eftersligninger, som pigerne oftest får at lege med: de små gryder og pander, små komfurer for de små tallerkner og små glas ... hvad kan være mere forskrækkeligt for piger, for disse lege standser dem i udvikling af grovmotorikken, som NETOP er en betingelse for rollen som aktiv og for at kunne tage al den plads, man behøver. Men – pigerne legede som sagt far-mor-og-børn, og pludselig hører jeg gråd inde fra dem og løber derind. Dér lå en af dem på madrassen og havde tydeligvis rollen som baby, og omkring hende stod de "voksne" og kaldte på moderen: "Moar, moar, skynd dig at komme og lave mad, din baby græder af sult !" Men moderen var i gang med en hoppeleg fra bordene ned på gulvet og svarede energisk: "Mor har ikke tid til at lave mad nu, hun er ved at slå kolbøtter !" – og dermed rullede hun af sted i sine kolbøtter. Jeg ser for mig verdens køkkener, hvis alle mødre havde en madras på gulvet og slog nogle kolbøtter ind i mellem ☺

En tredje ting, som kønsopdelingen giver os, er en lejlighed til at acceptere både pigers og drenge kultur og acceptere at mange ting er forskellige hos de to køn. I øvrigt tror jeg ikke på, at kvinder er fra Venus og mænd fra Mars men at vi alle sammen sådan cirka er fra planeten Jorden. Kønnene udvikler imidlertid forskellige evner på forskellige tidspunkter, og somme tider må de bruge forskellige metoder på grund af forskellig interesse, forskellige kommunikationsformer, forskellige lege. o.s.v.

Vi accepterer skydevåben og sværd som dele af drengenes superhelte på de dage, hvor børnene klæder sig ud, på samme måde som vi accepterer pigernes far-mor-og-børn leg og deres længere hår. Begge dele er deres kendetegnende symboler som drenge og piger, manifestationer af en bestemt kultur, som det ikke kan hjælpe at angribe. Vi vil derimod stå sammen med begge kønnes kulturer på lige fod men derefter benytte lejligheden til at tilføje og udvikle nye evner. Vi har brugt begrebet "tillægsarbejde" til at forklare hvordan vi øver begge køn i at udvikle interesse, evner og opgaver, som de er blevet *snydt for* på grund af deres køn. Som en meget enkel forklaring kan vi sige, at vi øver begge køn i alle fællesmenneskelige egenskaber men med vægt på forskellige faktorer. Dels behøver piger meget mere tid og motivation end drenge til at styrke deres identitet og individuelle evner såsom frimodighed, uforfærdethed og vovemod. Drenge behøver derimod at øve deres sociale evner betydeligt mere end pigerne: bedre opførsel, mere kommunikation, dybere venskab og mere nærhed.

Forskellen mellem piger og drenge går dog ikke 100 % efter køn, og naturligvis findes også en vis overlappning. Et mindretal af drengene og et mindretal af pigerne overlapper hvad angår det andet køns rolle, og mange har haft bekymringer over de børn, der ikke er i takt med flertallet. Jeg har tit fået spørgsmål om de "bløde" drenge og om hvordan de har det i drengegruppen. Svaret er enkelt: de har det godt hvor de andre drenge lærer at tage hensyn til dem og accepterer at der er mange måder at være dreng på. Alt det, der sker i drengegruppen er nemlig "drenget", hvad enten det er at lave støj og ballade eller male sin hytte lyserød, hvis en af drengene har lyst til *det*. Endda en prinsessekjole blev accepteret i drengegruppen hos os, da de var i gang med at øve en melodi med Bubbi Morthens, en islandsk popmusiker som for øvrigt er indbegrebet af maskulinitet. Teksten lyder: "Jeg mødte en lille dame, i paradiset hun hoppede ...", og en af pigerne ville have rollen som pigen Sigga i prinsessekjolen. De andre nikkede bare. De undrede sig lidt men kunne jo godt se, at en eller anden måtte tage den rolle. Når der ikke er nogen af det andet køn til stede til at tage den traditionelle rolle, så må nemlig både piger og drenge tage alle rollerne og øve alle evnerne. Så har alle mulighed for at følge sit eget hjerte og ikke bare gøre det, som omgivelserne kræver, og selvfølgelig er det uacceptabelt at "bløde" drenge kategoriseres sammen med pigerne, således som det sker i traditionelt skolearbejde, så de drenge, der tager mest plads, kan fortsætte med "den sande maskulinitet". Et sådant forløb ville opretholde den gamle, dødsens farlige maskulinitet og udelukke de drenge, der netop kunne omdefinere, hvad det er at være dreng og mand.

Til sidst vil jeg understrege, at parallelt med at piger og drenge leger og lærer i de kønsopdelte grupper, får de speciel øvelse i kommunikation og respekt for det andet køn. Målet med opdelingen er nemlig at begge køn bliver i stand til at lege sammen, lære sammen, arbejde sammen - og bo sammen, – med gensidig respekt så ingen har sit køn imod sig men således at vi alle kan blomstre som de enestående mennesker, vi er.